

SPIS TREŚCI

Przedmowa	3
Przedmowa do wydania drugiego i trzeciego	5
CZEŚĆ PIERWSZA. Systemy i treść kształcenia	7
Rozdział pierwszy. O przedmiocie i metodach badań dydaktycznych	7
Przedmiot badań dydaktycznych	8
Spekulacja dydaktyczna	10
Prace przeglądowe	12
Metody badań historyczno-porównawczych	13
Metody historyczne	13
Metody porównawcze	14
Metoda obserwacji	18
Metoda eksperymentu dydaktycznego	23
Trudności czyhające na badacza	29
Funkcje badań pedagogicznych	31
Uwagi do samodzielnego studiowania	32
Zadania	32
Rozdział drugi. Rozwój systemów dydaktycznych	33
Jan Amos Komeński (1592-1670)	33
Jan Jakub Rousseau (1712-1778)	35
Jan Henryk Pestalozzi (1746-1827)	36
Jan Fryderyk Herbart (1776-1841)	38
Jan Władysław Dawid (1859-1914)	40
John Dewey (1859-1952)	41
Sergiusz Hessen (1887-1950)	43
Bogdan Nawroczyński (1882-1974)	45
Celestyn Freinet (1896-1966)	46
Piotr Jakowlewicz Galpierin (1901-1988)	49
Zakończenie	52
Uwagi do samodzielnego studiowania	52
Zadania	53
Rozdział trzeci. Główne pojęcia dydaktyki	54
Przemiany dydaktyki jako nauki	54
Podstawowe pojęcia	55
Charakter dydaktyki jako nauki	59
System kształcenia	62
Uwagi do samodzielnego studiowania	64
Zadania	64

Rozdział czwarty. Cele kształcenia	65
Zagadnienie rozwoju osobowości	66
Charakterystyka celów kształcenia ogólnego	69
Wykształcenie ogólne a wykształcenie zawodowe	76
Taksonomie celów kształcenia	78
Dziedzina poznawcza	79
Dziedzina emocjonalna	81
Dziedzina psychomotoryczna	83
Potrzeba syntezy	84
Uwagi do samodzielnego studiowania	86
Zadania	86
Rozdział piąty. Treści formujące osobowość człowieka	87
Pojęcie programu szkolnego	87
Kryteria opracowania programu	89
Rozwijający się człowiek	89
Zmieniające się społeczeństwo	93
Kultura – nauka	96
Systemowe ujęcia treści kształcenia	99
Zakończenie	102
Uwagi do samodzielnego studiowania	103
Zadania	103
Rozdział szósty. Treść przedmiotowa kształcenia ogólnego	104
System przedmiotowy i próby jego zreformowania	104
Charakterystyka przedmiotów nauczania szkolnego	108
Język ojczysty	109
Języki obce	110
Literatura piękna	111
Historia	113
Wychowanie obywatelskie	114
Matematyka	114
Fizyka	115
Chemia	116
Biologia	117
Geografia	118
Zajęcia techniczne	119
Sztuka	120
Wychowanie zdrowotne	121
Trzy szczeble szkoły ogólnokształcącej	123
Uwagi do samodzielnego studiowania	127
Zadania	127
CZĘŚĆ DRUGA. Procesy dydaktyczne	129
Rozdział siódmy. Proces kształcenia	129
Wstęp	129
Proces kształcenia jako związek nauczania i uczenia się	132
Gnoseologiczne podstawy procesu kształcenia	135
Uświadamianie sobie przez uczniów celów i zadań kształcenia	141
Poznanie nowych faktów	142
Nabywanie pojęć	144
Poznanie prawidłowości i systematyzowanie wiedzy	146
Przechodzenie od teorii do praktyki	148
Wykonywanie zadań praktyczno-wytwórczych	150
Sprawdzanie osiągnięć	151

Uwagi do samodzielnego studiowania	152
Zadania	152
Rozdział ósmy. Proces samokształcenia	153
Pojęcie samokształcenia	153
Szkoła a aspiracje samokształceniowe młodzieży	156
Procesy samokształceniowe	159
Uwagi do samodzielnego studiowania	166
Zadania	166
Rozdział dziewiąty. Zasady kształcenia	167
Czym są zasady kształcenia	167
Charakterystyka najważniejszych zasad kształcenia	170
Zasada systemowości	171
Zasada pogładowości	175
Zasada samodzielności	178
Zasada związku teorii z praktyką	181
Zasada efektywności	182
Zasada przystępności	185
Zasada indywidualizacji i uspołeczniania	187
Uwagi do samodzielnego studiowania	189
Zadania	190
Rozdział dziesiąty. Kształcenie wielostronne	191
Przesłanki fizjologiczne i psychologiczne	191
Trzy rodzaje aktywności człowieka	196
Poznanie rzeczywistości a przyswajanie wiedzy	198
Działalność badawcza w szkole	200
Przeżywanie wartości i aktywność emocjonalna	202
Działanie i aktywność praktyczna	204
Zakończenie	206
Uwagi do samodzielnego studiowania	207
Zadania	207
Rozdział jedenasty. Problemowe nauczanie-uczenie się	208
Dwie drogi uczenia się	208
Nauczanie podające a nauczanie problemowe	210
Istota nauczania problemowego	213
Proces rozwiązywania problemu	218
Sytuacja problemowa	218
Wytwarzanie pomysłów	219
Weryfikacja pomysłów	223
Rozwiązywanie problemów praktycznych	224
Uwagi do samodzielnego studiowania	226
Zadania	226
Rozdział dwunasty. Nauczanie programowane	227
Nowe zastosowania techniki w procesie kształcenia	227
Programowanie treści kształcenia	230
Programowanie liniowe	230
Program rozgałęziony	233
Inne programy	235
Nowe tendencje w dziedzinie programowania	239
Środki eksponowania programów	241
Podręczniki programowane	241
Maszyny dydaktyczne	242

Nauczanie programowane w pracy szkoły	242
Uwagi do samodzielnego studiowania	244
Zadania	244
CZĘŚĆ TRZECIA. Metody i organizacja kształcenia	245
Rozdział trzynasty. Metody nauczania-uczenia się	245
Pojęcie metody	247
Rozwój metod nauczania	247
Różne aspekty metod kształcenia	249
O typologii metod kształcenia	253
Metody asymilacji wiedzy	255
Pogadanka	255
Dyskusja	256
Wykład	257
Praca z książką	260
Metody samodzielnego dochodzenia do wiedzy	261
Klasyczna metoda problemowa	262
Metoda przypadków	263
Metoda sytuacyjna	264
Giełda pomysłów	264
Mikronauczanie	265
Gry dydaktyczne	265
Metody waloryzacyjne (eksponujące wartości)	268
Metody impresyjne	269
Metody ekspresyjne	270
Metody praktyczne	270
Metody ćwiczebne	271
Metody realizacji zadań wytwórczych	273
Uwagi do samodzielnego studiowania	274
Zadania	274
Rozdział czternasty. Środki dydaktyczne	275
Naukowa organizacja procesu dydaktycznego	275
Typologia i charakterystyka środków dydaktycznych	276
Środki proste	278
Środki złożone	280
Środki dydaktyczne a system kształcenia	286
Poznanie rzeczywistości	287
Poznanie wiedzy o rzeczywistości	288
Kształtowanie emocjonalnego stosunku do rzeczywistości	288
Działanie przetwarzające rzeczywistość	289
Podsumowanie	290
Uwagi do samodzielnego studiowania	291
Zadania	291
Rozdział piętnasty. Funkcje i treść podręczników szkolnych	292
Obraz a słowo	292
Funkcje podręczników	293
Struktura i treść podręcznika	299
Forma podręcznika	304
Uwagi do samodzielnego studiowania	306
Zadania	306
Rozdział szesnasty. Organizacyjne formy kształcenia	307
Rola motywacji w procesie uczenia się	307

Systemy organizacyjne kształcenia	309
System klasowo-lekcyjny	309
System mannhaimski	311
Progresywizm i nowe wychowanie	311
Inne systemy	313
Lekcja, jej typy i budowa	316
Cztery toki kształcenia	317
Typy lekcji	320
Tok lekcji „podającej”	320
Tok lekcji „problemowej”	321
Tok lekcji „operacyjnej”	322
Tok lekcji „ekspozycyjnej”	323
Organizacja pracy uczniów na lekcji	324
Praca jednostkowa	326
Praca zbiorowa	326
Praca grupowa	327
Organizacja pracy domowej	330
Rodzaje prac domowych	331
Zadawanie pracy domowej	333
Kontrola pracy domowej	335
Organizacja pracy pozalekcyjnej	336
Uwagi do samodzielnego studiowania	338
Zadania	338
Rozdział siedemnasty. Sprawdzanie i pomiar osiągnięć szkolnych	339
Konwencjonalne formy sprawdzania	340
Doskonalenie metod konwencjonalnych	342
Testy dydaktyczne	344
Opracowanie zadania testowego	345
Opracowanie wyników badań testowych	348
Formy sprawdzania osiągnięć szkolnych	348
W sprawie teorii pomiaru dydaktycznego	351
Uwagi do samodzielnego studiowania	355
Zadania	355
Rozdział osiemnasty. Uwarunkowania powodzeń i niepowodzeń szkolnych	356
Wprowadzenie	356
Warunki powodzenia szkolnego	356
Rodzaje niepowodzeń szkolnych	359
Przyczyny niepowodzeń szkolnych	361
Zapobieganie niepowodzeniom czy walka z nimi?	366
Uwagi do samodzielnego studiowania	368
Zadania	368
Rozdział dziewiętnasty. Osobowość i zawód nauczyciela	369
Wprowadzenie	369
Poglądy polskich pedagogów i psychologów na osobowość nauczyciela	370
Nauczyciel jako człowiek	373
Stosunek nauczyciela do uczniów	375
Stosunek nauczyciela do społeczeństwa	380
O zawodzie nauczyciela	381
Uwagi do dalszego studiowania	385
Zadania	385

Rozdział dwudziesty. Optymalizacja i planowanie pracy szkolnej	386
Problemy organizacyjne kształcenia	386
Optymalizacja działalności szkolnictwa	389
Optymalizacja docelowa	390
Optymalizacja dynamiczna	391
Zagadnienie efektywności pracy szkolnej	393
Planowanie pracy	394
Trzy kategorie planowania	394
Roczny plan pracy	395
Okresowy plan pracy	396
Codzienny plan pracy	397
Kontrola wykonania planu	398
Uwagi do dalszego studiowania	399
Zadania	399
Literatura	400
Indeks nazwisk	410